

Miljödepartementet

Havet och människan (SOU 2020:83)

Sammanfattning

Vinnova är imponerade av det omfattande arbete som utredningen ger uttryck för. Framförallt ser Vinnova potentialen i utredningens ambitiösa ansats till systemförändring. Generellt stödjer Vinnova underlaget. När det kommer till förslagen som manar till förändring och åtgärder för ökad återföring av fosfor och kväve till livsmedelsproduktionen har Vinnova synpunkter på själva utförandet av dessa. Vinnova stämmer in i Miljömålsberedningens beskrivning att det behövs **en kombination av åtgärder**, att återföring av växtnäringsämnen är komplexa frågor som **kräver politisk helhetssyn** samt **en samlad hantering av förslag till styrmedel och åtgärder**. För att lyckas med den här ansatsen anser Vinnova att det behövs en tydlig ledning för systeminnovation vilket i sig innefattar utvecklade arbetssätt och metoder för samverkan, vilket inte till fullo möts av utredningens förslag. Vinnova anser att det finns en hög risk i att de arbetssätt som myndigheter idag typiskt nyttjar eller hur regeringsuppdrag utformas inte kommer möta den ambition som utredningen ger uttryck för. Flera av förslagen i utredningen visar på behovet av samordning, samverkan och helhetssyn. Nedan följer Vinnovas kommentarer kring några av dem med fokus på de delar där Vinnova föreslagits delta.

Andra aspekter som bör beaktas

Vinnovas ställningstaganden

Avsnitt 14. "Ingen gödning till havet"

Ställningstagande 1

Vinnova saknar flera myndigheter där de mest uppenbara är Havs- och Vattenmyndigheten och Livsmedelsverket. Men generellt ser Vinnova positivt på ansatsen i förslaget att Jordbruksverket, Naturvårdsverket, Energimyndigheten, Tillväxtverket, Vinnova och Formas får ett gemensamt uppdrag att ta fram förslag på hur stallgödsel, avloppsvatten och -slam samt matavfall kan utvecklas till en högvärdig resurs, bl.a. i form av biogödsel eller återföring av näringsämnen till mineralgödsel.

Skälen för ställningstagandet

Fler myndigheter än de som föreslås i förslaget behöver bidra, de som nämns kan göra skillnad men myndigheter såsom Havs- och Vattenmyndigheten och

Livsmedelsverket bör omfattas av förslaget för att kunna ta en konkret roll. Vidare tror Vinnova att det finns ett värde att som föreslaget bedöma behovet av ett särskilt teknik- och innovationsprogram inom området och behov av finansiella resurser för ett sådant program. Vinnova instämmer med Miljömålsberedningens bedömning att det finns ett stort utrymme för innovation och teknikutveckling inom området. Men framförallt behövs det strategier för att få ut de innovationer som skapas inom området.

För det krävs dock innovativa arbetssätt och nya samverkanskonstellationer och faktiska utvecklingsmiljöer eller så kallade demonstratorer där aktörerna kan komma samman och tillsammans testa nya lösningar och snabbt identifiera hinder (exempelvis policy och regelverk men även andra typer) och erbjudas stöd för uppskalning för internationalisering. Den här typen av miljöer ställer krav på myndigheter som mottagare av resultaten för att kunna agera på exempelvis hinder. En sådan mottagare på myndighetsnivå är något Vinnova sett behovet av och avsaknaden av i åtskilliga satsningar genom årens lopp och som hindrat innovationerna.

Därför är Vinnova tveksamma till att helt flytta ansvarsfrågan till Jordbruksverket. Vinnova anser att Jordbruksverket och Havs- och vattenmyndigheten ska ha ett gemensamt ansvar för frågorna. Vinnova tror inte att förslaget ”att Jordbruksverket får till uppgift i sin instruktion att samverka med Vattenmyndigheterna, Havs- och vattenmyndigheten och övriga berörda myndigheter i arbetet med genomförande av åtgärdsprogrammen enligt vattenförvaltningsförordningen (2004:660) och havsmiljöförordningen (2010:1341), i frågor och åtgärder som rör miljö kvalitetsmålet *Ingen Övergödning*.” är tillräckligt.

Uppdraget som beskrivs i utredningen kräver en aktör som samordnar och mobiliserar aktörer att arbeta tillsammans. Ett sådant uppdrag behöver komma med resurser i form av budget för personal. Föreslagen budget anses inte tillräcklig och resurser behövs för mer än administrativa kostnader. Förutom resurser för personal som ska samordna och mobilisera aktörer är Vinnovas erfarenhet att det behövs resurser för såväl personal hos deltagande myndigheter och andra aktörer som förväntas delta. Ett innovationsprogram inom området behöver också komma med en rimlig budget i paritet med de strategiska områdesprogrammen. Det förslag utredningen lägger fram rör myndigheter som inte tidigare jobbat tillsammans i denna fråga och någon myndighet, förslagsvis Vinnova bör ges uppdraget att bidra i arbetet med att utveckla samarbetsformerna för att nå det för förslaget avgörande steget att arbeta mot ett gemensamt mål. Ett viktigt steg i detta arbete kommer att bli att identifiera hur ingående myndigheters uppdrag och instruktioner hindrar eller möjliggör den önskade måluppfyllelsen. Vinnova behövs alltså i samverkan och design av samverkansprocesser om det ska bli någon systeminnovation.

I ett systemförändringsprojekt behöver följande dimensioner av systeminnovation adresseras: *Teknik, produkter och processer*,

Affärsmodeller och upphandling, Policy och regelverk, Beteende, kultur och värderingar och Infrastruktur samlad. Vinnova kan bidra med ett systemperspektiv, sammanföra och utmana olika aktörer, dela kunskap, finansiera nya lösningar och stimulera förmågan att utvecklas och förnyas.

I detta ärende har generaldirektör Darja Isaksson beslutat. Områdesledare Joanna Franzén och handläggare Jenny Sjöblom har varit föredragande. I den slutliga handläggningen har också enhetschef Elisabet Nielsen och avdelningschef Jonas Brändström deltagit.

Darja Isaksson